

ความเกี่ยวพันของบังกลาเทศกับอาเซียน: การย้อนพินิจเพื่อมองไปข้างหน้า

นายไมฮัมเม็ด มอร์เซ็ด อาลอม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-4333-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

481961

BANGLADESH'S ENGAGEMENT WITH ASEAN:
RETROSPECT AND PROSPECT

Mr. Md. Morshed Alom

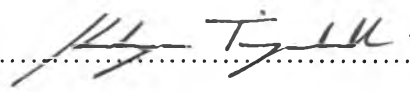
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Southeast Asian Studies (Inter-Department)
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2005
ISBN 974-17-4333-5
Copyright of Chulalongkorn University

I 22170881

Thesis Title   BANGLADESH'S ENGAGEMENT WITH ASEAN:
                                 RETROSPECT AND PROSPECT
By   Mr. Md. Morshed Alom
Field of Study   Southeast Asian Studies
Thesis Advisor   Associate Professor Withaya Sucharithanarugse, Ph.D.

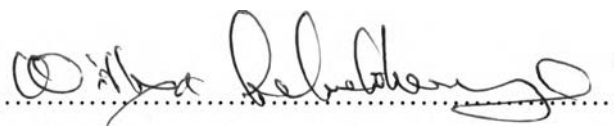

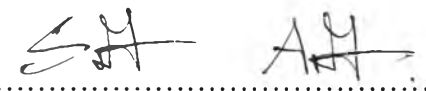
Accepted by the Graduate School, Chulalongkorn University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree

..... Dean of the Graduate School
(Assistant Professor M.R. Kalaya Tingsabadh, Ph.D.)

THESIS COMMITTEE

..... Chairman
(Assistant Professor Theera Nuchpiam, Ph.D.)

..... Thesis Advisor
(Associate Professor Withaya Sucharithanarugse, Ph.D.)

..... Member
(Srawut Aree, Ph.D.)

โมฮัมเหม็ด มอร์เช็ด อาลอม: ความเกี่ยวพันของบังกลาเทศกับอาเซียน: การย้อนพินิจเพื่อมองไปข้างหน้า (BANGLADESH'S ENGAGEMENT WITH ASEAN: RETROSPECT AND PROSPECT) อ.ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์, 204 หน้า, ISBN 974-17-4333-5.

จากความสนใจในเศรษฐกิจ และการเมืองต่างประเทศ บังกลาเทศได้กำหนดนโยบายที่เรียกว่า "มุ่งตะวันออก" เพื่อการร่วมมือกับกลุ่มประเทศทางด้านตะวันออก (อาเซียน + 3) การเพิ่มความสัมพันธ์ทางการค้า และการลงทุนกับประเทศเหล่านี้ จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศอาเซียน ทำให้บังกลาเทศมีความสามารถที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียนได้เป็นอย่างดี สมาชิกทั้ง 13 ประเทศในกลุ่มอาเซียน ประสบความสำเร็จอย่างมากในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมา และผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้จะยังคงความต่อเนื่องไปอีกใน 30 ปี ข้างหน้า ซึ่งสามารถคาดการณ์ได้ว่าการร่วมมือกันระหว่างบังกลาเทศกับประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางการเมืองในอนาคตดูเหมือนว่านโยบาย "มุ่งตะวันออก" จะสนับสนุนการส่งสินค้าจากกลุ่มประเทศอาเซียนเข้าสู่บังกลาเทศ แต่การส่งออกสินค้าของบังกลาเทศสู่ประเทศเหล่านั้น ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง บังกลาเทศต้องการที่จะส่งสินค้ามากมายหลายชนิดซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี ไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อเพิ่มปริมาณการส่งออก ดังนั้นบังกลาเทศควรพยายามสร้างข้อตกลงกับ อาเซียน เพื่อลดช่องว่างทางการค้า และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างมากในขณะนี้ ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่าง อาเซียน และบังกลาเทศควรเป็นข้อตกลงระยะยาว บังกลาเทศมีลักษณะร่วมทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม กับกลุ่มประเทศอาเซียน ในภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของบังกลาเทศนั้นมิได้ด้อยไปกว่าสมาชิกใหม่ในกลุ่มประเทศอาเซียน เมื่อเปรียบเทียบทางด้านเศรษฐกิจ และประชากร พบว่ามีความใกล้เคียงกันอย่างมากระหว่างบังกลาเทศ กับสมาชิกใหม่ในกลุ่มอาเซียนทั้งหมดรวมกัน การร่วมมือกันระหว่างอาเซียน กับบังกลาเทศ จะช่วยส่งเสริมการค้าอย่างกว้างขวางในแถบเอเชียได้ เพราะฉะนั้น อาเซียนควรพิจารณาถึงความร่วมมือ และข้อตกลงระยะยาว กับบังกลาเทศ เพื่อให้บังกลาเทศได้เป็นสะพานเชื่อมระหว่างประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ในอนาคต

สาขาวิชา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ลายมือชื่อนิสิต .....
(สหสาขาวิชา) ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2548

4789520520: MAJOR SOUTHEAST ASIAN STUDIES

KEY WORD: BANGLADESH / ASEAN / ENGAGEMENT

MD. MORSHED ALOM: BANGLADESH'S ENGAGEMENT WITH
ASEAN: RETROSPECT AND PROSPECT. THESIS ADVISOR:
ASSOCIATE PROFESSOR WITHAYA SUCHARITHANARUGSE, Ph.D.,
204 pp. ISBN 974-17-4333-5.

As part of its reorientation of economic and foreign policy, Bangladesh adopted 'look east' policy to engage with the countries to the east (ASEAN + 3) to increase trade and investment relations with them. Geographical proximity with ASEAN entertains Bangladesh of a greater scope of mutual cooperation with these countries. These 13 nations have achieved a higher degree of economic development in the last three decades and experts believe that these countries will continue to register higher economic growth in the next three decades as well. It is assumed that Bangladesh's engagement with East Asia will economically benefit the country and enhance mutual cooperation. Seemingly, the 'look east' policy has made a boom in the imports of Bangladesh from the ASEAN countries. But its exports to these countries have remained unchanged. Bangladesh needs to diversify its export items ensuring better quality products to increase exports to ASEAN. The country should seek interim concessionary trade arrangement with ASEAN for reducing the existing huge trade gaps that at present favour the ASEAN countries. While, integration with the ASEAN economies should be a long term policy aim of Bangladesh. Bangladesh shares common historical and cultural heritage with the ASEAN nations. Its overall economic and social indicators are not bad compared to those of the new members of ASEAN. Bangladesh's economy is almost equal to the size of the combined economies of the new members of ASEAN and so does the size of its population. Moreover, the country links up ASEAN with a comparatively vast market of South Asia. Therefore, ASEAN should consider some collaborative arrangements with Bangladesh with a view to making a future bridge between the two historical sub-regions of Southeast Asia and South Asia.

Field of Studies Southeast Asian Studies
(Inter-Department)

Student's signature .....

Advisor's signature .....

Academic Year 2005

ACKNOWLEDGMENTS

I am grateful to the Royal Thai Government for providing me scholarship to study MA in Southeast Asian Studies at Chulalongkorn University, Bangkok. For the successful completion of my thesis, first of all, I am grateful to Dr. Withaya Sucharithanarugse, my thesis adviser, for taking the pains of providing suggestions whenever I needed them and also for having tolerance of my phone calls to him. I am also indebted to the staff at the Southeast Asian Studies Programme particularly to Mr. Wuth Lertsukprasert for providing me with necessary administrative support for my thesis.

I would like to convey my thanks to the authorities of the Bangladesh Bank (BB); Ministry of Foreign Affairs (MFA), Bangladesh; Board of Investment (BOI), Bangladesh; and the Ministry of Commerce, Thailand for providing me with data for my thesis. In this regard, I would like to thank my Director at my own office, Syed Shamsul Alam for writing a letter to the BB authority for providing me necessary data for my study.

I am also indebted to Mrs. Waluree Thongkam for translating the abstract of my thesis from English to Thai language. Lastly, I would like to thank the members of my family particularly my new born son for accepting my business during my stay in Bangladesh for data collection.

TABLE OF CONTENTS

	Page
Abstract (Thai).....	iv
Abstract (English).....	v
Acknowledgements	vi
Table of Contents	vii
List of Tables	x
List of Figures.....	xi
List of Map.....	xii
Abbreviations.....	xiii
Chapter I Introduction.....	1
1.1 Background	1
1.2 Rationale of the study	3
1.3 Objectives:	4
1.4 Scope of the Study	5
1.5 Methodology	5
1.6 Definitions and Symbols.....	7
1.7 Review of Literature	10
1.8 Limitations	11
1.9 Hypothesis.....	11
1.10 Organization of the Report.....	11
Chapter II Bangladesh and ASEAN in Historical Perspective and Some Basic Statistics.....	13
2.1 Bangladesh in the Historical Backdrop.....	13
2.2 ASEAN in the Historical Backdrop.....	14
2.3 Bangladesh versus Southeast Asia.....	16
2.4 Recent Developments in Bangladesh-ASEAN Relations.....	19
2.5 Some Basic Statistics on Bangladesh and ASEAN	20

Chapter III National Trade and Inversment Policies of Bangladesh and	
ASEAN Countries	29
3.1 Background	29
3.2 Trade policy of Bangladesh	32
3.3 Trade Policy of Brunei	34
3.4 Cambodia's trade policy	36
3.5 Trade Policy of Indonesia	37
3.6 Trade Policy of Lao PDR.....	39
3.7 Trade Policy of Malaysia	40
3.8 Trade Policy of Myanmar	42
3.9 Trade Policy of the Philippines.....	44
3.10 Trade Policy of Singapore	46
3.11 Trade Policy of Thailand	48
3.12 Trade Policy of Vietnam	49
3.13 Regional Arrangement and Multilateral Commitment	51
Chapter IV Trade and Investment Relations between Bangladesh and ASEAN...53	
4.1 Bangladesh-ASEAN: Overall Trade Performance	53
4.2 Bangladesh-Brunei Trade Relations	59
4.3 Bangladesh-Cambodia Trade Relations.....	61
4.4 Bangladesh-Indonesia Trade Relations.....	63
4.5 Bangladesh-Lao PDR Trade Relations	65
4.6 Bangladesh-Malaysia Trade Relations	66
4.7 Bangladesh-Myanmar Trade Relations.....	69
4.8 Bangladesh-Philippines Trade Relations	71
4.9 Bangladesh-Singapore Trade Relations	73
4.10 Bangladesh-Thailand Trade Relations	77
Figure 4.7: Trade deficits of Bangladesh against Thailand	78
4.11 Bangladesh-Vietnam Trade Relations	79
4.12 Bangladesh-ASEAN: FDI Relations.....	82

	Page
Chapter V Conclusion and Recommendations	85
5.1 Conclusion	85
5.2 Recommendations.....	90
References	93
Appendices.....	100
Appendix A.....	101
Appendix B.....	105
Biography.....	189

LIST OF TABLES

	Page
Table-2.1 GDP growth (in %) of the ASEAN countries	16
Table-2.2 Recent Visits to Bangladesh by Southeast Asian Leaders.....	19
Table-2.3 Size of the economy in 2003	21
Table-2.4 Mortality, Life Expectancy and Poverty in 2003, and Literacy in 2002 ...	22
Table-2.5 Income Distribution, Access to Water, Sanitation and Electricity in 2000 ..	23
Table-2.6 Structure of output in 2001	24
Table-2.7 Structure of manufacturing in 2001	25
Table-2.8 Structure of merchandise exports in 2003	26
Table-2.9 Structure of merchandise imports in 2003	26
Table-2.10 Structure of service exports in 2003	27
Table-2.11 Structure of service imports in 2003	28
Table 4.1 Imports of Bangladesh from ASEAN: from 1990/91 – 2003/04.	54
Table 4.2 Exports of Bangladesh to ASEAN: from 1990/91 - 2003/04.	56
Table 4.3 Bangladesh's Trade with Brunei	59
Table 4.4 Bangladesh's Trade with Cambodia.....	62
Table 4.5 Bangladesh's Trade with Indonesia.....	63
Table 4.6 Bangladesh's Trade with Lao PDR	65
Table 4.7 Bangladesh's Trade with Malaysia	67
Table 4.8 Bangladesh's Trade with Myanmar	70
Table 4.9 Bangladesh's Trade with the Philippines	72
Table 4.10 Bangladesh's Trade with Singapore	74
Table 4.11 Bangladesh's Trade with Thailand	77
Table 4.12 Bangladesh's Trade with Vietnam	80
Table 4.13 FDI Inflow in Bangladesh in 2004 from ASEAN Countries.....	84
Table 5.1 Top 10 Import and Export Groups of Bangladesh from and to ASEAN	89
Table 5.2 Bangladesh and ASEAN New Members	92

LIST OF FIGURES

	Page
Figure 2.1 Per capita income of 8 ASEAN countries and Bangladesh.....	22
Figure 4.1 Bangladesh' trade with ASEAN: 1990/91-2003/04.	57
Figure 4.2 Bangladesh's imports from ASEAN in 1990/90 and 2003/04	58
Figure 4.3 Bangladesh's exports to ASEAN in 1990/90 and 2003/04	59
Figure 4.4 Trade deficits of Bangladesh against Indonesia.....	64
Figure 4.5 Trade deficits of Bangladesh against Malaysia.....	68
Figure 4.6 Trade deficits of Bangladesh against Singapore	75
Figure 4.8 Bangladesh's Trade Balance with Vietnam	81
Figure 4.9 Sectoral Distribution of FDI in 2004.....	83
Figure 5.1 A Summary of Bangladesh's Trade with ASEAN	87

LIST OF MAP

	Page
Map 1 South and Southeast Asia	xv

ABBREVIATIONS

ADB	Asian Development Bank
AFTA	ASEAN Free Trade Area
ARF	ASEAN Regional Forum
ASA	Association of Southeast Asia
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
BIMSTEC	Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation
BISS	Bangladesh Institute of International and Strategic Studies
BOI	Board of Investment
CEPT	Comprehensive Effective Preferential Tariff
CMEA	Council for Mutual Economic Assistance
EPZ	Export Processing Zone
FDI	Foreign Direct Investment
FTA	Free Trade Agreement
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GDP	Gross Domestic Product
GNI	Gross National Income
GOB	Government of Bangladesh
IDSS	Institute of Defence and Strategic Studies
IL	Inclusion List
ISEAS	Institute of Southeast Asian Studies
ISIS	Institute of Strategic and International Studies
JETRO	Japan External Trade Organization
MFN	Most Favoured Nation
MOU	Memorandum of Understanding
MTN	Multilateral Trade Negotiation
NAM	Non-Aligned Movement
NBR	National Board of Revenue
OIC	Organization of Islamic Conference

PPP	Purchasing Power Parity
PRC	Peoples Republic of China
QR	Quantitative Restriction
SAARC	South Asian Association for Regional Cooperation
SAFTA	South Asian Free Trade Area
SAPTA	SAARC Preferential Trading Arrangement
SEATO	Southeast Asian Treaty Organization
SITC	Standard International Trade Classification
SL	Sensitive List
SLORC	State Law and Order Restoration Council
SOE	State Owned Enterprise
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
TDB	Trade Development Board
TEL	Temporary Exclusion List
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia
VAT	Value Added Tax
WTO	World Trade Organization

Map 1: South and Southeast Asia

